

Monipaikkainen ja paikkariippumaton tietotyö maaseudulla — potentiaalista toimiin

Sari Rannanpää, Samuli Manu, Rasmus Aro, Henrika Ruokonen ja Janne Sinerma, MDI Public Oy

Jukka Teräs ja Eeva Turunen, Norrum Oy

Monipaikkainen ja paikkariippumaton tietotyö on yleistynyt Suomessa, mutta tietotyö on keskittynyt kaupunkialueille. Maaseutu on haasteellinen tietotyön kehittymiselle pienen yrityskannan, työvoiman, korkeakoulujen sekä TKI-toiminnan ja verkostojen näkökulmasta. Tilastotarkastelun mukaan maaseudun tietotyö on sekä volyymiltään että rakenteeltaan erilaista kuin kaupunkialueilla.

Monipaikkaisen tai paikkariippumattoman tietotyön perusedellytykset maaseudulla liittyvät yleisesti infrastruktuuriin, elinkeinoihin ja työpaikan käytäntöihin. Sujuvat tietoliikenneyhteydet ovat perusedellytys tietotyön tekemiseen samoin kuin työpiste. Tarvitaan myös tietotyöpaikkoja – pendelöintimatkan päässä, maaseutualueilla tai kokonaan paikkariippumattomia työpaikkoja. Näihin vaikuttavat huomattavasti maaseutualueiden sijainti, houkuttelevuus ja liikenneyhteydet, mutta myös alueen elinkeinorakenne, ammattirakenne, elinkeinon tietotaloustumisen taso sekä työpaikkojen joustavat käytänteet etätyön tai paikkariippumattoman työn tekemiseen.

Maaseudun monipaikkaista tai paikkariippumatonta tietotyötä voi edistää ulkopuolelta tulevien tai sisäsyntyisten tekijöiden kautta. Eksogeenisiä tekijöitä ovat kansallisen etätyöstrategian laatiminen, etä- ja hybridityöläisten ja paikkariippumattomien työntekijöiden houkuttelu maaseudulle ja maaseutualueiden riittävän infrastruktuurin turvaaminen (liikenne- ja tietoliikenneyhteydet) sekä informaatio-ohjaus. Endogeeninen kehittäminen sen sijaan perustuu maaseudun elinkeinorakenteen kehitykseen ja tietotaloustumiseen, tietotalousyritysten perustamiseen, maaseudun TKI-rahoitukseen sekä maaseudun elinkeinon kytkeytymiseen osaksi TKI-toimintaa ja innovaatioekosysteemejä.

Monipaikkainen tietotyö maaseudun tulevaisuutena?

Tietotalous on osa viimeisten vuosikymmenien aikana muodostunutta talousjärjestelmää, jossa tiedosta on syntynyt merkittävä tuotannontekijä ja taloudellisen kasvun perusta (Virkkala & Storhammar 2004). Tietotalous perustuu yksinkertaisimmillaan tiedon hankintaan, tuottamiseen, leviämiseen sekä käyttöön taloudellisen tuottavuuden synnyttämiseksi ja talouskasvun aikaansaamiseksi. Tietotalous on perinteisesti ollut kaupunkiseutujen ilmiö osaavan työvoiman, erikoistuneiden yritysten, yliopistojen ja tutkimuslaitosten sekä näiden verkostoitumisen pohjalta syntyneiden innovaatioiden vuoksi.

Tietotalous perustuu vahvasti tietotyöhön, jolla tarkoitetaan työtä, joka perustuu informaation käsittelemiseen, ongelmanratkaisuun sekä tiedon tuottamiseen. Näin ollen tietotyössä tieto on sekä työskentelyn väline että työn lopputulos. Tietotyölle on usein ominaista riippumattomuus paikasta ja ajasta, mikä tarjoaa tietotyön tekoon joustavuutta. Tietotyön yhteydessä paikan ja ajan ulottuvuuden hämärtyminen kietoo työskentelyn usein kokonaisvaltaisesti osaksi ihmisen ajankäyttöä ja päivittäistä rytmiä. (Suutari 2009.)

Monipaikkaisen ja paikkariippumattoman työn yleistymisen sekä koronapandemian mukanaan tuoman muuttoliikkeen osittainen kääntymisen pääkaupunkiseudulta kohti kehyskuntia ja pienempiä kaupunkiseutuja (MDI väestöennuste 2022) nähdään usein mahdollisuutena sekä kehittää Suomen alue- ja väestörakennetta että maaseudun elinkeinorakennetta. Koska tietotyö on juuri sitä työtä, mitä voi tehdä etänä, monipaikkaisesti tai paikkariippumattomasti, tietotyöläisten ja tietotyön on oletettu lisääntyvän myös maaseudulla.

Monipaikkaiseen työhön liittyvässä keskustelussa on huomattavissa terminologisia haasteita. Termejä monipaikkainen työ, paikkariippumaton työ ja etätyö nimittäin käytetään monesti sekavasti ja epä johdonmukaisesti, ja eri käsitteiden merkitykset saattavat limittyä toisiinsa. Maaseudun monipaikkaiseen tai paikkariippumattomaan tietotyöhön sisältyy lisäksi yleisessä puhunnassa perusolettama siitä, että sitä tehdään maaseudulta kaupunkiin, joko pendelöiden tai etä- tai hybridityönä. Tämä on kuitenkin huomattavan rajoittunut näkökulma maaseudun monipaikkaiseen tietotyöhön, sillä se keskittyy vain tietotyötä tekevän henkilön asuinpaikkaan. Lisäksi pendelöinnin tai etä- tai hybridityön suunta voi myös olla maaseudulle. Paikkariippumatonta tai monipaikkaista tietotyötä voi myös olla kokonaan maaseudulla.

Hankkeen tavoitteet, tutkimusmenetelmät ja aineistot

Monipaikkaisuuden ja paikkariippumattomuuden vaikutukset maaseudun tietotalouteen (MATTI) -hankkeen päätavoitteena oli tuottaa tietoa monipaikkaisuuden ja paikkariippumattomuuden vaikutuksista maaseudun kestävään tietotalouteen. Hankkeessa tuotettiin tietointensiivisen palvelutoiminnan ja sen edistämisen nykytilan katsaus maaseudulla, kartoitettiin monipaikkaisuuden ja paikkariippumattomuuden kehityksen vaikutuksia maaseudun tietotalouteen sekä kartoitettiin ja ehdotettiin ohjauskeinoja, joilla monipaikkaista ja paikkariippumatonta tietotyötä sekä yrittäjyyttä voidaan edistää maaseudulla. Hankkeessa vastattiin tutkimuskysymyksiin:

Mitä vaikutuksia monipaikkaisuudella ja paikkariippumattomuuden kehityksellä on maaseudun kestävään tietotalouteen?

Millä ohjauskeinoilla voidaan vahvistaa monipaikkaisen yrittäjyyden mahdollisuuksia?

Tutkimuksessa tehtiin nykytilan katsaukseen kuvaileva kirjallisuuskatsaus koskien monipaikkaisuutta ja paikkariippumattomuutta sekä tietotaloutta ja tietotyötä, kattava katsaus tietointensiivisen palvelutoiminnan nykytilasta maaseudulla tilastojen (Tilastokeskuksen erillisaineisto) kautta (Aro ja Ruokonen 2022) sekä maaseudun tietotalouden kehittämistä käsittelevä sähköinen kysely kehittämistoimijoille (kunnat, maakuntaliitot, kehitysyhtiöt, Leader-ryhmät ja ELY-keskukset). Monipaikkaisen tietotyön tulevaisuutta kartoitettiin skenaariotyöskentelyn avulla (Ruokonen 2023). Skenaarioiden pohjalla käytettiin kolmea tapausaluetta ja näille laadittiin todennäköisiä tulevaisuuksia tulevaisuustyöskentelyn (asiantuntijatyöpaja sekä nuorisotyöpajat Lempäälässä ja Kittilässä) avulla. Paikkariippumattoman työn ja tietotalouden merkitystä ja kehitystä maaseudulla kartoitettiin pohjoismaisen benchmark-tarkastelun (Teräs ja Turunen 2022) sekä kolmen tapaus-tutkimuksen kautta. Tapaus-tutkimuksissa tarkasteltiin erityyppisiä maaseutuja ja monipaikkaisuuden muotoja (etätyö, etätyölomailu ja maallemuutto Kittilässä, etätyö ja ulospendelöinti Vesilahdella sekä sisäänpendelöinti ja etätyö Vieremällä). (Sinerma ym. 2022). Keinoja maaseudun tietotalouden sekä monipaikkaisen ja paikkariippumattoman työn edistämiseen työstettiin asiantuntijahaastattelujen, työpöytätyön ja asiantuntijapajan keinoin.

Hankkeen tulokset ja johtopäätökset

Kirjallisuudessa tunnistettu tietotalouden kaupunkimaisuus näkyy selkeästi myös tilastoista. Tietotalous on ollut ja on polarisoiva ilmiö, ja myös kansalliset strategiset ja poliittiset tavoitteet ovat edistäneet keskittävää aluekehitystä. Myös hankkeessa tehty tilastotarkastelu (Aro, Ruokonen ja Varjonen 2022) vahvistaa kuvaa tietotaloudesta urbaanina ilmiönä. On kiinnostavaa, että keskittymistä tapahtuu myös kaupunkialueiden sisällä. Tilastojen kautta tunnistettava tietotyö keskittyy etenkin suurimpiin kaupunkeihin ja näiden sisällä etenkin sisemmälle kaupunkialueelle.

Polarisoituminen näkyy myös eri maaseututyyppeiden välisissä eroissa. Tietotyö on yleisintä kaupungin läheisellä maaseudulla, jonka tietotyö on vahvasti yhteydessä läheisen kaupungin tietotyöhön pendelöinnin muodossa. Maakuntatasolla kaupunkien tietotyön spill over -efekti on havaittavissa suurten kaupunkien ympärille muodostuvina tietotyön kehinä. Kaupungeista katsoen syrjäisimmissä kunnissa tietotyö on selvästi vähäisintä. Maaseudun haasteena on myös tietotyön rakenne. Kaupungin läheistä maaseutua lukuun ottamatta tietotyöpaikkojen rakenne on maaseutualueille suhteellisen yksipuolinen, sillä koulutuksen ja julkisten toimijoiden merkitys maaseudulla on suuri. Mitä lähemmäs kaupunkeja mennään, sitä monipuolisempi tietotalouden rakenne on (esim. rahoituspalvelut sekä hallinto- ja tukipalvelut liike-elämälle). On kuitenkin huomattava, että dikotominen kaupunki-maaseutu jaottelu saattaa hankaloittaa kaupunki- ja maaseutualueiden välisen vuorovaikutuksen hahmottamista. Maakuntien välillä tietotyön tekemisessä on suuria eroja, jotka selittyvät erityisesti elinkeinorakenteella sekä korkeakoulujen läheisyydellä.

Etätyöpotentiaali vaihtelee alueilla elinkeino- ja ammattirakenteiden mukaan

Vaikka paikkariippumattomasta ja monipaikkaisesta työstä on puhuttu pitkään, ovat monipaikkaisuus ja paikkariippumattomuus kasvattaneet merkitystään erityisesti koronakriisin alkamisen jälkeen, mikä näkyy erityisesti etätyön määrän lisääntymisenä. Myös kiinnostus hybridityötä kohtaan on kasvanut viime vuosina. Tilastojen valossa kiinnostava koronakriisistä seurannut muutos on se, että etätyö on yleistynyt myös sellaisilla aloilla, joilla etätyö ei ollut yleistä ennen koronakriisiä. Suomi on ollut etätyön johtomaita Euroopassa jo vuosia. Koronapandemia vauhditti kehitystä huomasti. Siinä missä vuonna 2018 säännöllisesti etätöitä teki 21 % ja satunnaisesti 14 % työllisistä (TEM 2019), vuonna 2021 25 % työllisistä työskenteli säännöllisesti kotona (14 % koko työajan, 11 % ainakin puolet työajasta) (Leskinen 2022). Eniten etätöitä tehtiin vuonna 2021 TOL-luokituksen mukaan toimialoilla J - Informaatio ja viestintä, K - Rahoitus- ja vakuutustoiminta, M - Ammatillinen, tieteellinen

ja tekninen toiminta sekä O - Julkinen hallinto ja maanpuolustus. Maakunnittain katsottuna eniten etätöitä tehtiin Uudellamaalla, jossa etätöitä oli yleisintä myös ennen koronapandemiaa. Uudellamaalla reilu kolmasosa työllisistä työskenteli kotoa säännöllisesti, kun taas Lapissa osuus oli vain noin 15 %. Koronapandemia vaikutti huomattavasti etätöiden yleistymiseen. Niissä maakunnissa, joissa etätöitä oli ollut harvinaisempaa (Pohjois-Karjala, Lappi ja Kainuu), etätöitä yleistyi eniten (Leskinen 2022).

On kuitenkin tärkeää huomata, että kaikkea työtä ei voi tehdä etänä. Mahdollisuudet etätöihin vaihtelevat eri alueilla elinkeinorakenteen, ammattirakenteen ja ammattiryhmien mukaan. Lisäksi organisaatioiden rakenne ja työkuulttuuri saattavat rajoittaa etätöiden mahdollisuuksia (Heinonen & Saari-
maa 2009). Parhaiten etätöihin soveltuvat korkean osaamisen tietotyö tai perinteinen tietotyö, joita voidaan tehdä digitaalisesti (ammattiryhmät johtaja, erityisasiantuntija, asiantuntija sekä toimisto- ja asiakaspalvelutyöntekijät). (Lönngqvist ja Salorinne 2022.) Nordregionin arvion mukaan 37 % pohjoismaisista töistä voisi teoriassa tehdä etänä (Randall & Norlén, 2022), ja Suomessa eniten etätöiden potentiaalia on Helsingissä, Espoossa, Tampereella ja Jyväskylässä (Randall ym. 2022).

Saatavilla olevan tilastotiedon luonne kuitenkin haastaa etätöiden todellisen määrän tarkastelua. Olemassa olevat tilastot kytkeytyvät ensisijaisesti vakituiseen asuinpaikkaan, ja näin mahdollinen etätöiden tekemisen paikka ei tallennu tilastoihin. Tietopohjan heikkous on haaste myös tietopohjaisen päätöksenteon näkökulmasta, ja puutteellinen käsitys maaseudun ja kaupungin välisestä vuorovaikutuksesta saattaa vahvistaa keskittäviä politiikkavalintoja.

Etätöiden ja paikkariippumattoman työn sekä tietotyön mittaaminen

Vaikka tietotyön määrä on viime vuosikymmeninä lisääntynyt, on tietotyöntekijöiden määrän luotettava arviointi hankalaa. Haasteet kytkeytyvät muun muassa tilastoinnissa käytettyyn toimialaluokitukseen, jonka kautta ei päästä käsiksi eri toimialojen sisällä tehtävän työn sisältöön ja luonteeseen. Virallisissa tilastoissa nimittäin vain tietyt toimialat lasketaan tietotyöksi. Muiden toimialojen sisällä tehtävä tietotyö, kuten teollisuudessa muotoilu ja suunnittelu, jää tilastojen ulkopuolelle. Näin ollen tilastot piilottavat runsaasti myös maaseutujen näkökulmasta relevanttia tietotyötä. Kirjallisuudessa innovaatiotoiminta ja tiedon luominen maaseudulla kytkeytyvät erityisesti maatalouteen, ja ymmärrys muusta "maaseutuspesifisestä" tietotaloudesta ja -työstä on vielä vähäistä. Maaseututyypillisten alojen tietoistumiskehityksestä tarvitaan lisää erityisesti laadullista tutkimusta ja erityisesti kestävyystavoitteiden saavuttamisen näkökulmasta.

Maaseudun monipaikkaisen ja paikkariippumattoman tietotyön tietopohja on vaillinainen, niin tietotyön kuin monipaikkaisen ja paikkariippumattoman työn osalta. **Sekä tietotyön että monipaikkaisen ja paikkariippumattoman työn tilastointia tulee kehittää kansallisella tasolla.** Tietopohjan tulee olla kattava, jotta ilmiön tunnettuus paranee ja päätöksenteon tietopohja laajenee. Tietotyön kokonaiskuvan lisäksi tarvitaan nykyistä tarkempaa tietoa erityisesti siitä, mikä juuri maaseudulla on erityistä, jotta kehittämistoimia on mahdollista suunnata vaikuttavasti ja oikeisiin kohteisiin.

Monipaikkaisen ja paikkariippumattoman tietotyön kehityksen edellytykset maaseudulla

Maaseudun monipaikkaisen ja paikkariippumattoman tietotyön kehittämisen konseptuaalisena haasteena on, että se liittyy sekä elinkeinoihin, tietotyöläisiin että maaseudun houkuttelevuuteen työn tekemisen ja asumisen paikkana. Ilmiö on vaikeasti jäsennettävissä, sillä niin yritykset, työpaikat kuin tietotyötä tekevät ihmiset voivat olla monipaikkaisia. Selkeyden vuoksi konsepti on hyvä jaotella osiin. Taulukossa 1 on lueteltu tunnistettuja edellytyksiä tietotyölle, tietotyöpaikoille sekä monipaikkaiselle ja paikkariippumattomalle työlle.

Kuva 1. Tietotyön, tietotyöpaikkojen sekä monipaikkaisen ja paikkariippumattoman työn edellytykset.

Tietotyö	Tietotyöpaikat	Monipaikkainen ja paikkariippumaton työ
• Luotettavat tietoliikenneyhteydet • Koulutus ja osaaminen	• Elinkeinorakenne • Ammattirakenne • Osaava työvoima • Tietointensiiviset yritykset • Verkostot tutkimus- ja innovaatio toiminnan kanssa	• Sujuvat liikenneyhteydet • Luotettavat tietoliikenneyhteydet • Soveltuvat sähköiset ohjelmistot ja työkalut • Etätyötilat tai työskentelytilat • Palvelut • Työpaikkojen käytänteet

Monipaikkaisen tai paikkariippumattoman tietotyön perusedellytykset maaseudulla liittyvät yleisesti infrastruktuuriin, elinkeinoihin ja työpaikan käytäntöihin. Tarvitaan nimittäin **sujuvia tietoliikenneyhteyksiä**, jotta tietotyön tekeminen on yleensä mahdollista. Myös **työpiste**, oli se sitten etätyöhubissa, alueellisessa toimistossa, kotona tai muualla, on tarpeellinen. Tarvitaan myös **tietotyöpaikkoja** – joko pendelöintimatkan päässä, maaseutualueilla tai kokonaan paikkariippumattomia työpaikkoja. Näihin vaikuttavat huomattavan paljon maaseutualueiden sijainti, houkuttelevuus ja liikenneyhteydet mutta myös alueen elinkeinorakenne, ammattirakenne, elinkeinojen tietotaloustumisen taso sekä työpaikkojen joustavat käytänteet etätyön tai paikkariippumattoman työn tekemiseen.

Monipaikkaisen ja paikkariippumattoman tietotyön kivijalkana on **infrastruktuuri**, sekä sen riittävyys että toimivuus. Ilman toimivia **liikenne- ja erityisesti tietoliikenneyhteyksiä** eivät tietotyön perusedellytykset täyty. Maaseudun elinvoiman kannalta on kriittistä, että maaseutualueiden infrastruktuuriin kohdistuvat valtiolliset investoinnit ovat näkyvästi esillä. Tietotyön luonteen takia tietoliikenneyhteydet ovat merkittävässä asemassa maaseudun tietotyön kannalta. Lisäksi tietoliikenneyhteyksillä on merkittävä rooli ns. perinteisten alojen muutoksessa yhä tietointensiivempään suuntaan. Kunnossa olevat liikenneyhteydet sekä **palvelurakenne** ovat tärkeässä asemassa monipaikkaisille ja paikkariippumattomille työntekijöille, sillä kriittiset palvelut kuten vähittäistavarakauppa, ruokailu ym. ovat myös monipaikkaisille tietotyöläisille alati merkittäviä vetovoimatekijöitä. Viime vuosina myös etätyötilat, co-working-hubit sekä muut toimitilat ovat nousseet alueiden vetovoimaa lisääviksi asioiksi. Kaiken pohjalla näyttää kuitenkin olevan **saavutettavuus**. Maaseutualueet eivät voi houkuttaa saati saada alueellensa monipaikkaisia tai paikkariippumattomia tietotyöläisiä ilman, että kyseessä oleva alue on saavutettavissa. Tässä merkityksessä toimiva ja ylläpidetty liikenneinfrastruktuuri on maaseudun elinvoimaisuuden kannalta erittäin merkittävässä roolissa.

Maaseudun monipaikkaista ja paikkariippumatonta tietotyötä voidaan kehittää joko eksogeenisesti eli ulkopuolelta tulevien tekijöiden tai endogeenisesti eli sisäsyntyisten tekijöiden kautta. Endogeeninen kehitys painottaa paikallisia resursseja ja innovaatioita sekä yhteistä kehittämisenäkemyksiä. Alueen kehityskapasiteettia vahvistamalla voidaan tukea endogeenistä kehittämistä (Sotarauta 2018). Yksinkertaisimmillaan **maaseudun monipaikkaista ja paikkariippumatonta tietotyötä voidaan tukea eksogeenisesti houkuttelemalla maaseudulle tietotyöläisiä asukkaiksi ja etä- tai hybridityöläisiksi tai edistämällä maaseutuyritysten paikkariippumatonta rekrytointia tai etätyökäytäntöjä**. Näillä tavoilla maaseudulle saataisiin lisää tietotyöläisiä tai maaseudun yrityksille ja organisaatioille tietotyöhön liittyvää osaamista. Eksogeenisiin tekijöihin voidaan lukea myös **yleiset työelämään liittyvät muutokset ja vaatimukset**, esimerkiksi työaikalaki sekä työelämään liittyvät lait ja strategiat, kuten etätyöstrategia. **Maaseudun monipaikkaisen ja paikkariippumattoman tietotyön**

endogeeninen kehittäminen puolestaan perustuu maaseudun elinkeinorakenteen kehitykseen ja tietotaloustumiseen, tietotalousyriyten perustamiseen, maaseudun TKI-rahoitukseen sekä maaseudun elinkeinojen kytkeytymiseen osaksi TKI-toimintaa ja innovaatioekosysteemejä.

Maaseudun kestävä tietotalouden kehittäminen sen sijaan vaatisi maaseutuspesifien kestävyyskysymyksiin liittyvien alojen klustereiden, tutkimuksen ja TKI-rahoituksen johdonmukaista kehittämistä siten, että kehitystyötä tehtäisiin maaseudun lähtökohdista, myös maaseudulla.

Yhteenveto toimintasuosituksista

Maaseutualueiden infrastruktuurin riittävä taso tulee turvata

Monipaikkaisen ja paikkariippumattoman tietotyön kivijalkana on infrastruktuuri, sekä sen riittävyys että toimivuus. Tietotyön perusedellytykset eivät täyty ilman toimivia liikenne- ja erityisesti tietoliikenneyhteyksiä. Kyseessä on perustavanlaatuinen kysymys tietotalouden kehityksen kannalta ja välttämätön toimi, jos maaseutualueiden halutaan olevan mukana tietotalouskehityksessä. Lisäksi maaseutualueet eivät voi houkuttaa saati saada alueellensa monipaikkaisia tai paikkariippumattomia tietotyöläisiä ilman, että kyseessä oleva alue on saavutettavissa. Toimiva ja ylläpidetty liikenneinfrastruktuuri on maaseudun elinvoimaisuuden kannalta erittäin merkittävässä roolissa. Yhteisölliset etätyötilat tulisi ajatella kunnallisina palveluina, sillä ne sekä luovat infrastruktuuria tietotyölle ja etäopiskelulle että mahdollistavat yhteisöllisyyden kasvua. Työvoimapalveluiden siirtyessä kunnille TE24-uudistuksen myötä etätyötilojen tarjontaa ja mitoitusta tulisi miettiä myös paikallisen työvoimatarjonnan ja -tarpeen näkökulmasta.

Suomeen tulee laatia kansallinen etätyöstrategia

Maaseudun monipaikkaista ja paikkariippumatonta tietotyötä voidaan tukea parantamalla etä- ja hybridityön mahdollisuuksia sekä paikkariippumatonta rekrytointia. Tähän kuitenkin vaaditaan laajempaa kansallista yhteistyötä ja konkreettisia toimenpiteitä kansallisen etätyöstrategian muodossa. Strategian tulisi sisältää muun muassa etä- tai monitoimitilojen infrastruktuurin tukemisen ja kehittämisen suuntaviivat, työelämän käytäntöjen sekä etätyöhön ja paikkariippumattomaan työhön liittyvien työoikeudellisten kysymysten (mm. vakuutukset ja työsopimukset) selkeyttämisen suunnitelman sekä työnantajien etä- ja hybridijohtamisen kehittämisen toimenpiteet. Kansalliseen etätyöstrategiaan voisi sisällyttää myös ideoita kannusteista ja kokeiluista sekä niiden rahoituksesta, esimerkiksi kuntatasolla valittujen, alueellisten vahvojen sektorien kehittämisen etätyön ja paikkariippumattoman työn kautta. Kansallisen etätyöstrategian toimenpiteitä voitaisiin sisällyttää osittain esimerkiksi työympäristöjen, toimintatapojen ja palvelujen kehittämisen kokonaisuuteen (Työ 2.0). Kansallinen etätyöstrategia tukisi täten myös valtion palveluiden saatavuuden ja toimintojen sijoittamisen perusteista annetun lain sekä Digikompassin eli Suomen digitalisaatiokehityksen tavoitteiden toimeenpanoa. Se tukisi myös joustavampia työmarkkinaratkaisuja, mikä parantaisi työvoiman saatavuutta ja kohtaantoa.

Maaseudun monipaikkaisen ja paikkariippumattoman tietotyön endogeenistä kehittämistä tulee vahvistaa

Yleisesti ottaen maaseudun tietotalouden tasoa tulee vahvistaa sekä tukemalla maaseudun yrityksiä että osaamista kehittämällä. Koska maaseudun monipaikkaisen ja paikkariippumattoman tietotyön endogeeninen kehittäminen perustuu maaseudun elinkeinorakenteen sisäsyntyiseen kehitykseen ja tietotaloustumiseen ja tietotalousyriyten perustamiseen maaseudulle, maaseutuyriyten digitalisaation tasoa tulee nostaa ja elinkeinorakenteen kehittymiseen tulee kiinnittää huomiota. Kuntien tehtävien painottuessa elinvoimapalveluihin kuntien tulisi sekä panostaa että rohkaista

toimijoita tietotalouden kehittämiseen. Lisäksi on olennaista turvata riittävä TKI-rahoitus maaseudulle esimerkiksi laajentamalla TKI-rahoitusta myös ammattioppilaitoksille. Verkostojen ja innovaatioiden vuoksi on olennaista myös varmistaa ja tukea maaseudun elinkeinojen kiinteää kytkeytymistä osaksi TKI-toimintaa ja innovaatioekosysteemejä. Kestävyysmurroksen kannalta olennaisten biotaloussektorien (energia, kiertotalous ja alkutuotanto) tietotaloustuminen sekä TKI-rahoituksen edistäminen on tärkeää koko yhteiskunnan kannalta.

Hallinnollisen tiedontuotannon systeeminen muutos: kohti ihmisten monipaikkaisuuden ja työn laadun tunnistamista

Monipaikkaisuus tulee tehdä näkyväksi hallinnon jatkuvissa tiedonkeruun prosesseissa, kuten tilastoissa. Myös tietotaloutta koskevan tiedonkeruun tulee olla entistä tarkempaa, ja toimialojen lisäksi tulisi seurata myös työn laadullista sisältöä. Maaseudun monipaikkaisen ja paikkariippumattoman tietotyön tietopohja on vaillinaisen niin tietotyön kuin monipaikkaisen ja paikkariippumattoman työn osalta. Sekä tietotyön että monipaikkaisen ja paikkariippumattoman työn tilastointia tulee kehittää kansallisella tasolla. Tietopohjan tulee olla kattava, jotta ilmiön tunnettuus paranee ja päätöksenteon tietopohja laajenee. Tietotyön kokonaiskuvan lisäksi tarvitaan nykyistä tarkempaa tietoa erityisesti siitä, mikä juuri maaseudulla on erityistä, jotta kehittämistoimia on mahdollista suunnata vaikuttavasti ja oikeisiin kohteisiin.

Informaatio-ohjaus monipaikkaisen tai paikkariippumattoman tietotyön kehittämisen tueksi

Kehittämisideoita, hyviä käytäntöjä ja peruskäsitteistöä tulisi koota yhteen paikkaan helposti omaksuttavaan muotoon esimerkiksi opaskirjaksi tai verkkoalustalle. Kehittämisoppaan mahdollisia sisältöjä:

- aluekehityksen perspektiivistä kohti yksilölähtöisyyttä (markkinointi ja brändäys)
- elämänsäkaupperspektiivi yksilöiden elämään, pelkät työpaikat eivät riitä houkuttelemaan ihmisiä
- kuntamarkkinoinnin suuntaaminen valituille kohderyhmille
- monipaikkaisuuden ja tietotyön käyttäminen strategisesti valittujen sektoreiden kehittämisessä? (esim. kunnan vetovoimaisin sektori)
- opastus ja tuki paikkariippumattoman tai monipaikkaisen yrityksen perustamiseen ja kehittämiseen
- kyvykkyyden kehittäminen: esimiestäidot, pedagogiikka, paikkariippumaton rekrytointi
- hyvät esimerkit yhteisöllisistä työtiloista (myös kaupungeista)
- etätyötilojen hyödyntäminen oppilaitosten tarjoamaan etäopetukseen, joustavat monikampukset
- oppilaitosten yritysysteistyö
- etäopiskelijoiden alueellisten verkostojen rakentumisen tukeminen ja hyödyntäminen
- ideoita ja malleja monipaikkaisten ”kotouttamiseen”
- monipaikkaisten tavoittaminen, tiedonkeruu ja resurssien tunnistaminen (esim. kyselyt)

Hankkeen rahoitti maa- ja metsätalousministeriö maaseutupolitiikan neuvoston asettaman hankeryhmän esityksestä, Makeran valtakunnallisiin maaseudun tutkimus- ja kehittämishankkeisiin suunnatuista varoista. Hankeaika 15.8.2021—31.12.2022.

Lisätietoja

Sari Rannanpää, MDI Public Oy, sari.rannanpaa@mdi.fi

Samuli Manu, MDI Public Oy, samuli.manu@mdi.fi

Rasmus Aro, MDI Public Oy, rasmus.aro@mdi.fi
Henrika Ruokonen, MDI Public Oy, henrika.ruokonen@mdi.fi
Janne Sinerma, MDI Public Oy, janne.sinerma@mdi.fi
Jukka Teräs, Norrum Oy, jukka.teras@norrum.fi
Eeva Turunen, Norrum Oy, eeva.turunen@norrum.fi
Linkki hankkeen sivuille: <https://www.mdi.fi/matti/>

Lähteet

- Aro, R., Kangas, E. Manu, S. Rannanpää, S. & Siltanen, K. (2021) Tilastokatsaus naisten tietotyöstä maaseudulla. MDI Public Oy. Saatavilla: <https://www.mdi.fi/content/uploads/tilastokatsaus-uuttu-mdi-201221.pdf>
- Aro, R. ja Ruokonen, H. (2022) Tietotyö maaseudulla - mitä kertovat tilastot? MDI Public Oy. Saatavilla: <https://www.mdi.fi/wp-content/uploads/2022/05/matti-tilastokatsaus-2022-mdi.pdf>
- Heinonen, S. & Saarimaa, R. Työelämän laadulla parempaa jaksamista: kuinka etätö voi auttaa? Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 25/2009
- Leskinen, T. Etätö lisääntyi useimmilla toimialoilla, maakunnissa palattiin lähityöhön. 1.4.2022. Tilastokeskus, Tieto ja trendit <https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2022/etatyo-lisaantyi-useimmilla-toimialoilla-maakunnissa-palattiin-lahityohon/>
- Lönnqvist, H. & Salorinne, M. (2022). Etätöytä jatkossakin – mutta kenelle ja missä? Kvartti 1/2022. Saatavilla: <https://www.kvartti.fi/fi/artikkelit/etatyota-jatkossakin-mutta-kenelle-ja-missa>
- MDI Public , Väestöennuste 2022. Saatavilla <https://www.mdi.fi/ennuste2040/>
- Randall, L., & Norlén, G. (2022). Working from home. In State of the Nordic Region 2022. Nordregio. <https://pub.nordregio.org/snr22/#97746>
- Randall, L, Jensen, T., and Vasilevskaya, A. Local and regional experiences of remote work and multilocality. Nordregio reports 2022:2. Saatavilla <http://doi.org/10.6027/R2022:4.1403-2503>
- Randall, L., Ormstrup Vestergård, L., Rohrer, L., Huynh, D., Lidmo, J., Stjernberg, M., Weber, R., Sigurjonsdottir, H., Guðmundsdóttir, H., Kivi, L. Remote work: Effects on Nordic people, places and planning 2021-2024. Nordregio report 2022:3. DOI: <http://doi.org/10.6027/R2022:3.1403-2503>
- Ruokonen, H. (2023). Kolme (tulevaisuus)kuvaa tietotaloudesta ja paikkariippumattomasta työstä maaseudulla. MDI Working Paper 2023:1. Saatavilla: <https://www.mdi.fi/wp-content/uploads/2023/01/MATTI-tulevaisuuskuvat-workingpaper-20.12.2022.pdf>
- Sinerma, J., Manu, S., Rannanpää, S., Teräs, J., Turunen, E. (2022) Monipaikkainen ja paikkariippumaton tietotyö erilaisilla maaseuduilla. MDI Working paper 2022:1. Saatavilla: <https://www.mdi.fi/wp-content/uploads/2022/12/MDI-working-paper-2022-1-matti.pdf>
- Sotarauta, M. (2018). Aluekehittämisajattelun muutos, peruskäsitteet ja kevyt avaus tulevaan. Sente työraportteja 41/2018. Johtamiskorkeakoulu. Tampereen yliopisto.
- Suutari, T. (2009). Tietotyö maaseudun toimintaympäristössä. Teoksessa: Uusiutuva vanha kauppala. Alue- ja kuntatutkimuskeskus Spatia. Raportteja 4/2009.
- Teräs, J. ja Turunen, E. (2022) Paikkariippumaton tietotyö: kokemuksia ja oppeja Pohjoismaista. MDI Working Paper 2022:2. Saatavilla: <https://www.mdi.fi/wp-content/uploads/2023/01/MATTI-pohjoismainen-benchmark-working-paper-14.12.2022-edit-ak.pdf>
- Virkkala, S. & Storhammar, E. (2004). Maaseutu tietotaloudessa – Innovaationäkökulma kaupungin ja maaseudun vuorovaikutukseen. Maaseudun uusi aika, 12(3/2004), 5-25.